

Šiaulių klebono Petro Tarvainio „Linksmas pasveikinimas“: XVII a. lokalinės istorinės atminties pavyzdys

Rita Regina TRIMONIENĖ

Šiaulių universitetas

Pagrindiniai žodžiai: *lokalinė istorinė atmintis, kultūrinė atmintis, Šiaulių Šv. Petro ir Pauliaus titulo bažnyčia, Petras Tarvainis, literatūros žanras salutationes, „Linksmas pasveikinimas“.*

Pasak prancūzų medievisto Jacques Le Goff'o, „atmintis yra neapdorota istorijos medžiaga“ (Le Goff 1992, XI–XII). Klasika tapusiam prancūzų filosofo ir sociologo Maurice Halbwachs'o (1877–1945) *Kolektyvinė atmintis* darbe atskleista socialinė atminties prigimtis. Kolektyvinė atmintis nėra vienalytė, nes kiekvienas kolektyvas skaidosi į atskiras grupes, turinčias „grupines atmintis“, tik tam tikrą laiką saugančias prisiminimus apie svarbius joms ir jų nariams įvykius. M. Halbwachs pažymėjo, kad kolektyvinė atmintis nėra tapati istorijai ir „istorinei atminčiai“. Istorija – visa tai [datos, įvykiai], kas yra prisiminimų esmė, profesionalų atrinkta, suklasifikuota, bet galėjo būti neaktuali toms bendruomenėms, kurios ilgą laiką saugojo tai gyvoje atmintyje (Halbwachs 2005; Nora 1999, 20). Ilgus šimtmečius daugelis bendruomenių gyveno be istorijos, praeities prisiminimus iš kartos į kartą perduodamos per religinius ritualus, apeigas, tradicijas, simbolių-daiktus, žodinę istoriją ir pan. Kai mimetiniai veiksmai įgauna apeigų statusą, tuomet jie priskiriami kultūrinės atminties sferai. Kai materialūs daiktai įgyja simbolinę reikšmę, o žodinę komunikaciją pakeičia raštas, tuomet taip pat kalbame apie kultūrinę atmintį. Taigi net ir gentinės kultūros ar senovės civilizacijų visuomenės, neturinčios rašto tradicijos, turėjo kultūrinę atmintį (Assmann 2004, 20–23; 2006, 20).

Claude Lévi Strauss išskyrė „šaltas“ ir „karštas“ visuomenes. Jis pastebėjo, kad vadinamosiose „šaltose“ visuomenėse skirtumai tarp praeities ir dabarties yra mažesni, negu „karštose“ visuomenėse, nes joms būdingas primityvus, neturintis laiko dimensijos, mąstymas, kai santykis tarp praeities ir dabarties išreiškiamas per mitus ir ritualus (Lévi-Strauss 1962, 313, 348).

Religiniai ritualai, be abejonės, yra seniausi ir fundamentūs tarpininkai, susiejantys atskirų individų ir grupių atmintį. Būtent judėjų kultūroje jie įgijo, pasak Jano Assmann'o, sunormintos praeities statusą (Assmann 2006, 11, 20), pra-

ėities įvykiai Senajame Testamente tapo istorija – įgijo tęstinumo prasmę. Viduramžių pasaulio žmogus nuolat aktualizavo praeitį, ypač biblijinę bei susijusią su krikščionių Bažnyčios ir krikščionių šventųjų istorija. Kita vertus, Paskutiniojo teismo – išsigelbėjimo arba pasmerkimo – laukimo laikas buvo orientuotas į mistinę ateitį arba amžinybę. Taigi atsirado trečia – ateities laiko, dimensija. Vėlyvaisiais viduramžiais, Renesanso laikotarpiu tikslus laiko skaičiavimas [laikrodžiai], datavimas ir chronologija suteikė laikui perspektyvos prasmę (L e G o f f 1992, 13–14).

J. Assmann pabrėžė, kad konkretūs prisiminimai yra aktualizuojami ne tik konkrečiame laike, bet ir konkrečioje erdvėje. Atskiros bendruomenės turi savo šventes, kurios atspindi „kolektyviai išgyventą laiką“ [gali būti bažnytinės, valstietiškos, karinės ir kt. kalendorinės šventės]. Lygiai taip pat atmintis yra įprasminama ir įrėminama tam tikroje atskiros bendruomenės erdvėje (namai – šeimos atminties rėmai, kaimas – valstietiškos atminties rėmai, bažnyčia – parapijos atminties rėmai ir pan.). Bendrai išgyventas laikas ir bendros veiklos vieta tampa grupinio identiteto simboliai, bendrų atsiminimų atraminiai punktai (A s s m a n n 2004, 39–40).

Kaip anksčiau pastebėta, labai svarbus atminties faktorius yra rašto atsiradimas. Tyrėjai turi atsižvelgti, ar visuomenės atmintis yra žodinė, ar rašytinė, ar dar tik pasiekė perėjimo iš žodinės į rašytinę fazę. XVI amžius Vakarų Europoje žymi tą tarpsnį, kada vis labiau pradeda įsiviešpatauti rašytinė atmintis [spaudos ir raštinkumo faktoriai] (Ibid., 54).

Šiame straipsnyje apsiribota mikroistoriniu tyrimu. Atkreiptas dėmesys į įvykius, kurie neišsiskiria nei svarba, nei mastais visuotinėje ir net Lietuvos istorijoje. Tačiau jie vykdomi jau įgijo simbolinę, o kai kuriais atžvilgiais ir semantinę prasmę, ir buvo įamžinti literatūriniame kūrinyje. Analizuojamas Šiaulių klebono, Joniško dekanas Petro Tarvainio [gimė apie 1580–1590 m. – mirė 1636 m. pabaigoje–1637 m. pirmojoje pusėje] Vilniaus Jėzuitų akademijos spaustuovėje 1634 m. išleistas „Linksmas pasveikinimas“ (*Przywitanie wesole*), skirtas naujai pastatytos Šiaulių Šv. Petro ir Pauliaus bažnyčios pašventinimui, šlovinantis Žemaičių vyskupą Jurgį Tiškevičių (*BNPAU*). Žinoma, kad bažnyčios klebonas Tarvainis baigė mokslus Vilniaus jėzuitų akademijoje [1600–1604 m. jis buvo VA studentas ir, tikėtina, baigė visas 4 metų teologijos studijas], dar studijų metais pradėjo eiliuoti lotynų kalba [jo eilėraštis išspausdintas rinkinyje „Švento Kazimiero teatras“ (*VUB*, 11–12)], o vėliau parašė minėtą eiliuotą sveikinimą.

XVI–XVII a. Lietuvai – tai virsmo iš oficialiosios žodinės į rašytinę atmintį laikotarpis. Tačiau jei pažvelgtume į vietas, ypač nedidelių miestelių, kaimų bendruomenes, reikėtų pasakyti, kad spauda ir raštas turėjo dar menką įtaką jų kasdieniam gyvenimui, nes tebevyravo „žodinė istorija“, paremta tradicija ir vietiniais mitais. Šiauliuose sukurtas „Linksmas pasveikinimas“ turėjo įprasminėti šiauliečiams bei visai parapijai svarbų įvykį, pirmiausia, religinį-bažnytinį, o, iš dalies, ir pasaulietinį. Kelis dešimtmečius trukusią parapinės bažnyčios statybą vainikavo jos konsekracijos iškilmės. Vietinės reikšmės įvykis Tarvainio dėka tapo reikšmingas visai

Žemaičių vyskupijai, jos bendruomenei, nes baigtos statyti bažnyčios „šlovė siekia žvaigždėtą dangų“. Tai buvo pirmas rašytinis pasakojimas [būta trumpų žinučių vokiečių kronikose ar Lietuvos didžiojo kunigaikščio raštuose] apie Šiaulius ir sukurtas Šiauliuose.

Darbe nagrinėjama: 1) *salutationes* kūrinio, kaip naratyvinės rašytinės istorijos, prasmė; 2) Petro Tarvainio užfiksuoti istorinės ir, plačiąja prasme, kultūrinės atminties elementai; 3) „Linksmo pasveikinimo“ autoriaus išskirtų socialinių šiauliečių sluoksnių apžvalga ir jų funkcijų istorinei ir kultūrinei atminčiai išsaugoti išskyrimas.

Iki Didžiosios Prancūzijos revoliucijos tik Bažnyčios oficialiai įtvirtintos datos buvo tapusios atmintinomis datomis. Tokia data turėjo tapti ir naujai pastatytos Šiaulių Šv. Petro ir Pauliaus bažnyčios konsekracijos diena – 1634 m. spalio 8 d. Ta proga buvo surengtos didžiulės iškilmės: konsekruoti bažnyčią turėjo atvykti Žemaičių vyskupas, pakviesti kilmingi svečiai ir vietos bendruomenės atstovai. Iškilmių mastą rodo tas įvykis, kad, atvykęs konsekruoti naujai pastatytos Šiaulių bažnyčios, Jurgis Tiškevičius sutvirtino net 4 240 asmenų (J o v a i š a 2006, 206).

Pagyrimas arba panegirika (lot. *laus*) kaip viešas naratyvinis žanras gimė Antikos laikais. Panegirika graikų, o vėliau romėnų civilizacijoje buvo aukščiausias apdovanojimas asmeniui, užtikrinęs jam „nemirtingą“ šlovę. Buvo tikima, kad ji gyvuoja tiek, kiek gyva žmonių atmintis. Viduramžių krikščioniško pasaulio sampratoje pats žmogus negali girtis ir būti giriamas, tai Dievo ir anapusinių tvarinių prerogatyva (N i e d ž w i e d ž 2003, 5–6). Tačiau „amžina atmintis“ buvo garantuojama per liturgiją. Jau nuo ankstyvųjų viduramžių pradėtos rašyti *libri memoriales*, kurios tapo ritualine atmintimi apie mirusiuosius, liturginiais atminiais apie garsius velionius [karalius, kunigaikščius, didikus, vyskopus ir t. t.] bei paprastus žmones. Jau nuo VIII a. krikščionių liturgijoje įsitvirtina praktika minėti Bažnyčios donatorius, jų skirtas aukas. Menas ir literatūra tapo taip pat tam tikru *ars memorativa*. Taip liturginė *memoria* praktika, istoriografija, genealoginiai darbai, atskiri literatūros žanrai, žodinė tradicija ir kt. tapo kolektyvinės atminties formomis, per kurias individai ir socialinės grupės buvo siejamos su praeitimi (Geary 2003, 342–344).

Dauguma Renesanso ir Baroko autorių poezijai kėlė tokius pat uždavinius, kaip istorikas istorijai. Julijaus Cezario Scaligerio (1484–1558) veikalas *Poeticis libri septem*, išspausdintas 1561 m. ir turėjęs įtaką visai Abiejų Tautų Respublikos literatūros teorijai, iškėlė poezijai tris pagrindinius tikslus: pamokyti (*docere*), sujaudinti, išjudinti (*movere*) ir sukelti malonumą (*delectare*). Tokia poezija áuklės žmogų, taip jis priartės prie Dievo. Panegirika turėjo būti sakoma viešai – didelei auditorijai. Taip žmonių atmintyje turėjo įsirėžti prisiminimai apie šlovinamojo dorybes. *Salutationes* (pasveikinimai) – panegirikai priskirtina poezijos forma, retorikos teorijoje apibrėžiama kaip žanras, kuriuo išreiškiama pagarba adresatams, bet nėra vietos perdėtam panegirizmui. „Pasveikinimams“ būdinga tai, kad juose yra daug veikėjų, pompastiškas stilius. Paprastai jie buvo įvardijami kaip *orationes*

minores (N i e d ž w i e d ž 2003, 37, 59, 94–95). Karalių, didikų, Bažnyčios hierarchų žodiniai pasveikinimai Baroko epochoje virto plačiai paplitusiu literatūros žanru. *Salutationes* kūriniuose susipynė įvairūs kultūriniai klodai (religinis, literatūrinis, istorinis, netgi pilietinis), daugybė šaltinių (antikinių, bibliinių, metraštinų, žodinės istorijos ir pan.). Kadangi pasveikinimai buvo sakomi viešai, tai rašytinis žodis čia virsta parateatrinių renginių dalimi, kultūrinio gyvenimo išraiška (U l č i n a i t ė 2001, 21). *Salutationes* žanrui priskirtinas ir „Linksmas pasveikinimas“, kaip bet kuris kitas meno kūrinys yra socialinės sąmonės, laikmečio dvasios, savo epochos moralinio klimato, žmonių tarpusavio santykių atspindys. Jame, be privalomų tokiam žanrui kalkių (klišių), matome subjektyvias autoriaus [Tarvainio] mintis, išgyvenimus, kurie suteikė aprašomai istorijai savitą prasmę ir tikslus, atspindinčius kolektyvinius to meto visuomenės interesus ir poreikius¹.

Anot Cipriono Soarezo (m. 1593), žmogaus dorybės, kurias šlovino panegirikos ir *salutationes*, nusakomos per jo žinias (*scientia*) bei darbus (*actio*). C. Soarezo iš pastarųjų išskyrė teisingumą (*iustitia*), tvirtumą (*fortitudo*) ir susilaikymą (*temperantia*). Aukščiausia žinių forma yra išmintis (*sapientia*) arba žinojimas apie Dievo ir žmonių darbus (N i e d ž w i e d ž 2003, 77).

Kaip minėta, pagal krikščionišką suvokimą asmenį girti galėjo tik transcendentinių būtybių lūpos. Tarvainio pasveikinimas suskirstytas į 9 dalis [pirmoji dalis – prakalba] pagal tai, kas sveikina atvykusį Žemaičių vyskupą: 1) „mirtingasis dvasininkų senatas“, arba iki tol buvę ir jau mirę vyskupijos ganytojai; 2) „mirtingųjų pasauliečių senatas“, arba Žemaičių seniūnai ir Šiaulių valdytojai; 3) „nemirtingasis angelų dvasių ganytojo senatas“, arba dangiškasis pasaulis, pirmiausia Šiaulių parapijos angelas; 4) arkangelas šv. Mykolas; 5) angelas, sveikinantis visų žemaičių (*imieniem wszytkiej Żmójdzi*) vardu; 6) pastatyta „Kristaus mylima bažnyčia“; 7) bažnyčios klebono angelas sargas ir 8) paskutinis angelas, sveikinantis žmonių (*od ludu*) vardu. Kaip matyti, dažniausiai vyskupą sveikina angelai. Ir neatsitiktinai, nes Biblijoje jiems skirtas svarbus tarpininkų vaidmuo tarp žemiškojo ir dangiškojo pasaulių (B e c k e r 1996, 19), o 1608 m. popiežius Paulius V įsteigė net Angelų sargų šventę (V a i š v i l a i t ė 2005, 129–130). Pagaliau naujos Šiaulių bažnyčios altorių taip pat puošė angelų skulptūros ir atvaizdai. Didįjį altorių, kaip rašoma 1643 m. vizitacijos akte, iš abiejų pusių įrėmino 2 sparnuoti angelai, o Nukryžiuotojo atvaizdą su sklendžiančiais angelais – Švč. Mergelės Marijos ir apaštalo Jono Evangelisto skulptūros. Iš šio altoriaus ir kolonų taip pat žvelgia angelai. Įspūdį kėlė ir Šv. Pranciškaus altoriuje esančios aukščiausio rango dangaus angeliškos būtybės – serafimo – atvaizdas (*KAKA*, 103r–103v).

¹ Andrius Flieris pastebi kultūros ir istorijos skirtumus, lygindamas vandenilio atominių svorį arba DNR ląstelių sandarą su Napoleono Bonaparto veikla. Jo teigimu, vandenilio atominio svorio arba DNR ląstelių sandara yra tokia pat vertybė ir Rusijoje, ir Prancūzijoje, o Napoleono Bonaparto veikla abiejų šalių vertinama skirtingai. Taip yra todėl, kad Napoleono istorija turi skirtingas kultūrinės prasmės skirtingoms visuomenėms ir vertinga būtent dėl tokių skirtumų. Patys žmonės istorijai suteikia prasmes ir tikslus, atspindinčius jų gyvenimiškus interesus ir poreikius (F l i e r 1999, 152).

Taigi kokias dvasines mirtingųjų ir pasauliečių dorybes šlovino Tarvainis žemėn nusileidusių angelų lūpomis? „Linksmame pasveikinime“ autoriui vertingiausia yra Žemaičių vyskupo – „ganytojo išmintis“ (*esi pavyzdingas ir Dievo garbę uoliai žodžiu ginantis, verte, sumanumu ir ryžtu [pasižymintis]; Jis turi ganytojo išmintį, turi ir kitų dorybių. Jo namuose dorybė lizdą susisuko*)².

Šlovinami taip pat ir jo žemiški darbai. Šiaulių klebonas išvardija tokius Žemaičių vyskupo darbus: lankosi vyskupijos parapijose (*nesibaimindamas darbų ir kelionės rūpesčių į to neturtingo miestelio ir bažnyčios pakėlimą atvykti malonėjai*); kovoja su stambeldyste bei erezija (*ir išvaikysi iš sostinės juodas baidasias piktybes*), su Žemaitiją užpuolusiais priešais (*garsėja narsios širdys ir Marso mūšyje*); vyskupas žemėje, panašiai kaip arkangelas šv. Mykolas danguje, vykdo teisingumą (*iustitia*), yra toks pat „nuovokus“, „panašus“ į jį; vyskupas yra tarpininkas tarp „švarių žmonių“ ir „Dievo rūstybės“, jis yra gailestingas; vyskupo pareiga yra suburti tikinčiųjų bendruomenę:

*Taigi, netikinčiuosius sutvirtinsi, subursi išsibarsčiusiuosius,
Miegančiuosius pažadinsi, žodžiu nukreipsi patvirkėlius.*

Kaip ir dera *salutationes* literatūriniam žanrui, jis skirtas pašlovinti ne tik amžinoms [istorinėms] Jurgio Tiškevičiaus, bet ir visų Žemaičių vyskupų, kurie prisidėjo prie Šiaulių bažnyčios statybos, dorybėms, kurios išreiškiamos per simbolius – herbus (N i e d ž w i e d ž 2003, 218). Būtent herbo ženklai (kaip alegorijos) leido atskleisti Merkelio Giedraičio [Žemaičių vyskupu buvo 1571–1609 m.], Mikalojaus Paco [1610–1618 m.], Stanislovo Kiškos [1618–1626 m.], Abraomo Vainos [1626–1631 m.], Merkelio Aliješevičiaus Geišos [1631–1633 m.] protėvių ir jų pačių dorybes. Per heraldiką praeitis siejama su dabartimi:

*Pirmiausia Giedraičių rožė Žemaitiją apgaubė,
Paskui žymiųjų Pacų lelija apšvietė.
Žydi Giedraičių rožė ir po mirties visur,
O Pacų lelija – šventose pareigose.*

Purpurinė rožė krikščioniškoje tradicijoje simbolizuoja meilę, siejama su kryžiumi. Žinant, kad vyskupas Merkelis Giedraitis [vyskupu buvo 1571–1609 m.] rūpinosi ganytojišku apaštalavimu, Katalikų bažnyčios atnaujinimu krašte, kovojo su reformacijos šalininkais, jo heraldinis ženklas [purpurinė rožė] įgyja simbolinę reikšmę (B e c k e r 1996, 215; B o n i e c k i 1902, V, 13–14; I v i n s k i s 1987, 302–307). Pacų giminės herbas *Gozdawa* – raudoname lauke 2 per vidurį sujungtos baltos lelijos, kurių viena žiūri į viršų, kita – į apačią. Biblijoje laukinė lelija simbolizuoja begalinį atsidavimą Dievui (B e c k e r 1996, 137). Mikalojus Pacas [Žemaičių vyskupu buvo 1610–1618 m.] rūpinosi evangelikų atvertimu į katalikybę, rėmė Kražių kolegiją ir Varnių kunigų seminariją (W y c z a w s k i 1987, 738; N i e s i e c k i 1839, 249). Tiškevičių herbas *Leliwa* – tai aukštytyn nukreiptas nepilnas auksinis mėnulis, viduryje virš jo šešiakampė žvaigždė. Tarvainis

² „Linksmo pasveikinimo“ originalas lenkų kalba ir vertimas į lietuvių kalbą bus paskelbtas 2009 m. leidinyje *Šiaulių katedra*.

per herbo simboliką Jurgiui Tiškevičiui [Žemaičių vyskupu buvo 1633–1649] priskiria antgamtines galias: *kaip mėnulis dangų, taip Tu [vyskupe – R. T.] visą Žemaitijos kunigaikštystę nušvietei, paskleisdamas savo spindulius ne tik senos giminės, bet ir garbingo Tavo Šviesiausiojo pono herbo*. Prisimintina, kad jis buvo uolus ganytojas, skatino didikus statyti naujas bažnyčias, sušaukė 4 sinodus, inicijavo Šv. Juozapo, Izidoriaus ir Nikodemo brolijas (K r a s a u s k a s 1969, 231–232; N i e s i e c k i 1841, 39–41).

Išmintis, jų darbai į istorijos knygas vertė įrašyti ir Žemaičių kunigaikštystės seniūnus, Šiaulių ekonomijos valdytojus Mikalojų Radvilą bei Jeronimą Valavičių. Sekdamas bibliinių judėjų karalių Dovydo ir Saliamono pavyzdžiu (*sapientia ir scientia*), kurie *bažnyčią – pasaulio stebuklą – iš brangių medžiagų pastatė, ir paskatintas maldingojo Žemaitijos vyskupo Mikalojaus Paco išminties*, kunigaikštis Mikalojus Radvila pradėjo naujų Šiaulių maldos namų statybos darbus. Neužmirštama paminėti ir pagrindinio Šiaulių bažnyčios fundatoriaus Žemaitijos seniūno Jeronimo Valavičiaus darbų, kuris

*Nesigailėjo nei darbo, nei didelių lėšų,
Nuolatos savo mintis skyrė jai [bažnyčiai – R. T.].
Todėl amžiną savo seniūnystės monumentą [pastatė – R. T.]
Bei taip pat apie narsumą dangui puikijam
Aukštybių kronikose įrašė.*

Vyskupo ir bažnyčios globėjų darbai yra verti aprašyti. Tarvainiui tik istorija yra atmintina, o atmintis amžina kaip kietas deimantas (*tai niekada nebus užmiršta, kol Šiauliai stovės arba tą bažnyčią laikas bei fortūna ant žemės laikys, tol krikščionys pamaldžiai tave garbinti nesiliaus*). Tiesa, pats klebonas nesiryžta surašyti vyskupo J. Tiškevičiaus darbų į istorinį veikalą: *Tegul kitos, didelės ir protingos, knygos apie Tave rašo, nes atmintinai ir pagirtinai istorijai daug nuveikei*. „Linksmą pasveikinimą“ Tarvainis tevadina „paskubom parašyta ir trumpa giesmė“, „varganu darbu“, neprilygstanu toms dorybėms, kurias jis čia šlovina.

Tarvainis išskiria kelias dichotomijas: dorybė ir amžinybė; raštas ir amžinybė. Anot jo, tik raštas (žemiškos knygos ar net „aukštybių kronikos“) gali įamžinti žmogiškuosius darbus. Tarvainiui tolima vietos [Žemaitijos, Šiaulių krašto] praeitis tarsi neegzistuoja. Jis apdainuoja tai, kas vyko čia ir dabar. Tik bibliniai istorijos siužetai mus nukelia į tolimus Mozės, karaliaus Dovydo, Saliamono laikus.

Nors Petro Tarvainio kūrinys nebuvo skirtas papasakoti Šiaulių bažnyčios istorijai, tačiau atskirų detalių apie statybos darbus „Linksmame pasveikinime“ galima aptikti. Pavyzdžiui, istoriografijoje buvo įsitvirtinusi naujos bažnyčios statybų pradžios data (1595 m.), kurią dar 1925 m. Gerardas Bagdonavičius paminėjo išleistame bažnyčios vaizdų albume. Dailininkas rėmėsi data, iškalta bažnyčios stogo metaliniame kryžiuje. Tačiau ši data nebuvo pagrįsta nei archyvinių dokumentų, nei kitų tyrimų. Ja pirmasis suabejojo Vytautas Levandauskas, rašydamas knygelę „Šiaulių Renesanso paminklas“ (L e v a n d a u s k a s 1988).

„Linksmame pasveikinime“, parašytame 1634 m., Petras Tarvainis pažymi: *Tai ta bažnyčia, kuriai apšviestasis kunigaikštis ir Vilniaus vaivada garbingos atmin-*

ties Mikalojus Radvila prielankumą parodė, savo veikliais sumanymais ir ryžtinga valia sėkmingam įgyvendinimui [parengė – R. T.], bet dėl per ankstyvos mirties negalėjo įvykdyti savo sumanymo. Taip pat sveikinime rašoma: „Mikalojau, uolus kunigaikšti Radvila, / Kaip tavo galėtų užmiršti mano miela plunksna, / Tu, matydamas tavo Šiauliuose krentančią bažnyčią, / Galinčią jau sugriūti / Paskatintas maldingojo Žemaitijos vyskupo / Mikalojaus Paco išminties, / Medžiagas parengi šventajam namui“. Mikalojus Kristupas Radvila Šiaulių valdytoju buvo 1572–1616 m., o Mikalojaus Paco vyskupavimo metai – 1610–1618. Vadinas, parengiamieji darbai galėjo prasidėti ne anksčiau, kaip 1610 m.

Žinome, kad Petras Tarvainis atvyko į Šiaulius 1615 m. pradžioje ir ėmėsi organizuoti naujos mūrinės bažnyčios statybą. Tarvainis kūrinyje rašo apie Žemaičių seniūno Jeronimo Valavičiaus *šaunias dorybes* iš naujo įgyvendinant Mikalojaus Radvilos pradėtus darbus (*Tave, garbingasis Žemaitijos seniūne Jeronimai Valavičiau, Dievo apvaizda ipareigojo, <...>, tam, kad ardenti aemulatione pietatis [degdamas sekimu – R. T.] kunigaikščio Mikalojaus [darbus – R. T.], kuriam mirtis sutrukdė, iš naujo pradėtum įgyvendinti*). Jeronimas Valavičius Žemaičių seniūnu buvo nuo 1618 m. Tų pačių metų gruodžio mėn. Zigmantas Vaza suteikė fundaciją Šiaulių bažnyčiai: perskirstė dvaro ir klebono žemes, davė sklypą mokyklai, išlaikymą vargonininkui ir špitolėi. Joje užsimenama apie „mūro bažnyčią, kuri bus pastatyta“ (LVIA, 241v)³, taip pat apie būsimą naują kleboniją, vikarų namus bei kapines.

Todėl galima drąsiai teigti, kad nauja bažnyčia buvo pradėta statyti ne anksčiau, kaip 1619 m., nors parengiamieji darbai galėjo vykti ir prieš tai. 1621 m. rugpjūčio 1 d. vizitacijos akte aprašoma senoji medinė bažnyčia, kuri gresia sugriūti, o iš kairės statoma nauja (KAKA, 48/55).

S. Kiškos ir Abraomo Vainos (1626–1631 m.) vyskupavimo metai Tarvainiui „Linksmame pasveikinime“ asocijuojasi su „Marso mūšiu“, karo trimitais, pasitraukusia samdyta kariuomene. Galima numanyti, kad tai aliuzijos į 1617–1629 m. Švedijos ir Abiejų Tautų Respublikos karo veiksmus, į kuriuos buvo įtraukti ir Šiaulių ekonomijos gyventojai. Žinoma, kad 1621 m. spalio mėn. pradžioje prie Sidabrės upės, netoli Joniškio, stovėjo Žemaičių kunigaikštystės pašauktiniai, turėję saugoti pasienį nuo dažnų priešišku išpuolių bei savo – LDK kariuomenės samdinių – siautėjimo. 1622 m. vasario pradžioje Žemaičių seniūnas J. Valavičius su kitais pareigūnais kreipėsi į LDK etmoną Kristupą Radvilą dėl pėstininkų regimento siautėjimo, kuris iš gyventojų atima visas maisto atsargas, jaučius, arklius, jiems palieka tik „ugnį ir vandenį“ (AGAD, 1)⁴. 1625 m. rugpjūčio mėn. LDK etmonas įsakė Šiaulių rinktiniam vykti į Kuoknesę. Tų pačių metų rugsėjo 10–20 d. Rad-

³ <...> i ten, na którym teraz z muru kościół wystawiony będzie z cmentarzem, plebanią, z placem na nim zbudowanym i z ogrodem pod samą plebanią leżącym, place i dome wikarijskie i plac szkolny przy plebanii <...>.

⁴ <...> wielkie i nieznosne czynią krzywdy, ale we własnych szlacheckich domach, nie iedno samym osobam wyrządzaią lekkosci, ale komory, szpichlerze na ostatek skrzynie odbiiaiac, strzēt domowy, rynsztunek, konie, bydło w korzysc sobie biorąc przy płaczu i skwisku ludzkim, sam tylko ogien i wodę w stanowiskach y przesciu swym zostawuią.

viliškyje ir Šiauliuose rinkosi Žemaičių vėliavos, besiruošusios kartu su LDK kariuomene atsiimti prieš užimtą teritoriją. Kariuomenę maistu bei kitais reikmenimis turėjo aprūpinti ir Joniškio, Žagarės, Šiaulių gyventojai (D u n d u l i s 1977, 24–28; T y l a 1986 142–201).

Pasveikinimo autorius išskiria tokius socialinius sluoksnius: aukščiausioji katedrinė dvasininkija ir parapijos klebonas, pasauliečiai senatoriai, bajorija ir liaudis. Visi jie vienaip ar kitaip dalyvauja parateatriniam renginyje, o skirtingoms visuomenės grupėms Pasveikinime priskiriamos skirtingos funkcijos.

Dvasininkija, „Linksmo pasveikinimo“ autoriaus manymu, yra atsakinga už kovą su erezija, netikėjimu, pasileidimu:

*Laistyk švarią šviesą ant ištroškusių kraštų,
Sužydės širdys dora kaip tankūs šilai.
Tu mums šviesi spinduliais vyresnybės,
Ir išvaikysi iš sostinės juodas baisias piktybes.*

Tam,

*Kad ganytojas šią avidę perskaičiuotų
Ir savo dvasia išvestų į žvaigždėtą šalį.*

Pasauliečių senatorių misija prilyginta biblinio „šaunaus riterio“ karaliaus Dovydo misijai – „iš brangių medžiagų“ pastatyti „Dievui bažnyčią“. Jie, be to, turi padėti vyskupui kovoti su blogybėmis, „didele kariuomene“ saugoti ir ginti Bažnyčią – „atlaisvinti kelią nuo piktų akmenų“. Šis darbas bus įvertintas Paskutiniojo teismo dieną, kai *šventi kūnai iš Šiaulių iš mirusiųjų prisikels, / Už ilgą nakybę maloniai padėkos. <...> / Nes pradėjęs užbaigė šventą pastatą.*

Kiti – „taurūs riteriai, o ir miestiečiai“, bajorija, valdanti kalaviją – priskirti prie tų, kuriuos vyskupas „nukreips ir atvers į žadėtą mums gailestingumą“. Ši visuomenės grupė Tarvainiui paklydimais nedaug nutolusi nuo liaudies, tačiau vis dėlto negalima tapatinti su ja.

Pastebėtina, kad šlovinimas liaudies vardu panegirinėje literatūroje atsiranda tik XVI a., nes tai, anot J. C. Scaliger'io, „pažadina piliečius panašioms veiksmams ir šlovės siekimui“ (N i e d ž w i e d ž 2003, 66). Kūrinyje aiškiai išskirtos „miesto kaimenė“, „kaimiečių bendruomenė“ ir „siratos“. Dvasininkija, pasaulietiniai senatoriai ir bajorija šlovina vyskupą Jurgį Tiškevičių lenkų kalba, o „liaudis“ sveikina savo ganytoją „sava“ lietuvių kalba. „Kaimenė“ turi klusniai sekti paskui ganytoją, priimti jį „širdimi“ ir girti jo dorybes.

*O tu, liaudie, dainuok savo ganytojui,
Dainuok žemai dėkodama Nenugalimajam,
Kuris žmones per žmones į dangų veda,
Per kuriuos ir karūnas tėvynėje ruošia.*

Liaudis nusipelno ir pabarimo. „Linksmame pasveikinime“ Šiaulių klebonas piktinasi „nedėkingoje šalyje“ Žemaitijoje ir „varginguose Šiauliuose“ (*ubogie Szawle*) paplitusiu liaudies tingumu tikėjimo reikaluose, tebevešinė erezija [evangelikų tikėjimas], pagonybe.

*Tu bažnyčias aplankysi,
Uždegsi meile sušalusią šalį.
Kaip po laukto lietaus išsiskleidžia gėlės,
Juokiasi laukai, dygsta sėklos,
Taip dėl tavo pastabių akių Žemaitija atgyja
Ir sunkią žiemą, didelį tingumą išmuša.
Nusilauš sprandą, ko ir verta, erezija <...>*

Žinoma, kad 1622 m. Tarvainis skundėsi Šiaulių ekonomijos laikytojui J. Valavičiui dėl neklusnių parapijiečių: *pavaldiniai iš Šiaulių žemės nuomos valdos: iš Šiaulių miesto, iš Krikštanaičių, Markovo, Petrikaičių, Bogdanaičių vaitysčių į parapinę Šiaulių bažnyčią šventadieniais ir sekmadieniais į pamaldas neateina, bažnyčioje paskelbtų švenčių nešvenčia, pasninko ir vigilijų nesilaiko bei kitais būdais Ponui Dievui nusikalsta*. J. Valavičius nusiuntė Šiaulių ekonomijos vaitams raštą, kuriame reikalavo bausti asmenis, nelankančius bažnyčios (BVIA, 129; K i a u p a 1991, 33)⁵.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad trumpame 14 eilučių liaudies sveikinime lietuvių kalba rasime net keletą antikinių metaforų. Vyskupas prilyginamas mitiniam paukščiui Feniksui, kuris apšviestas graikų šviesos dievybės Titono. Graikų istorikas Herodotas [V a. pr. Kr.] rašė, kad feniksas yra paukštis, panašus į erelį, ir turėtų atrodyti šitaip: „dalis plunksnų rožinės spalvos, dalis – raudonos“. Jis gyvena Arabijoje. Kas 500 metų [Bažnyčios Tėvai nurodo, kad kas 500 arba 1000, arba 1461 metus], jausdamas mirtį, feniksas susidegina savo lizde, išsklotame kvapniomis žolėmis. Tačiau tuoj pat iš pelenų iškyla naujas feniksas. Krikščionims feniksas tapo Kristaus prisikėlimo personifikacija (H e r o d o t a s 1988, 116; M e t f o r d 2001, 78; B e c k e r 1996, 73). Gali būti, kad Tarvainis pagoniškomis – krikščioniškomis metaforomis perteikia „liaudies“ tikėjimo dvilypumą, kai dar yra išlikę senųjų tradicijų pėdsakų, o kartu jau tampama krikščionimis.

Poetas ir klebonas Tarvainis tiki, kad „geroje dirvoje“ dvasinių ir pasaulietinių senatorių išmintis ir darbas duos gerų vaisių, o Šiaulių bažnyčia, papuošta aukso karūnos, brangių safyrų ir apyrankių taps amžinas jiems paminklas [monumentas].

*Brangi bažnyčia, brangiomis lėšomis statyta,
Te stovi iki pasaulio pabaigos tavo laimingos sienos.
Tegul tavęs aštri ugnis, tegul perkūnas neliečia,
Tegul greitas laikas tavo pamatų nepaplauna.
Stovėk iki Paskutinio teismo, kai pasaulis išsigąs,
Kai kalnai ir žemė iš savo vietos pajudės.*

Mirties, Paskutinio teismo motyvas tarsi raudona gija įsipynęs visame „Linksmo pasveikinimo“ tekste. Vėl reikia sugrįžti prie minėto angelo sargo kulto ir su juo susijusio geros mirties siekio, o Paskutiniojo teismo laukimo laikas buvo orientuotas į mistinę ateitį arba amžinybę.

⁵ Už suteiktą medžiagą iš šio archyvo dėkoju Šiaulių „Aušros“ muziejaus Istorijos skyriui.

Petras Tarvainis – dvasininkas, intelektualas, tapo pirmiausia savo luomo (klieriku), anot Pierre Nora, atmintimi-veidrodžiu (N o r a 1999, 38), atspindinčiu asmeninį ir jį supančios aplinkos vaizdą. Kita vertus, reikia prisiminti, kad Tarvainio, kuris buvo kilęs greičiausiai iš smulkiųjų Žemaitijos bajorų, kelis dešimtmečius atlikusio tarnystę Šiaulių žemėje, neįmanoma atsieti nuo vietos bendruomenės. Nedidelių miestelių [Šiauliuose tuo metu gyveno per 1000 žmonių], kaimų gyventojai diena iš dienos stebi vienas kito gyvenimą, jų atmintis fiksuoja visus aplinkinius įvykius, kurie vienaip ar kitaip turi įtaką mažai bendruomenei. Pasak M. Halwachs'o, tokioje aplinkoje visi individai mąsto ir atsimens kartu (H a l w a c h s 2005). Atmintis, tapusi meninio kūrinio – „Linksmo pasveikinimo“ – dalimi, emociškai ir formavo, ir perteikė grupinį identitetą ir jo prasmes. Tikėtina, kad pats kūrinys netrukus buvo užmirštas [tam turėjo įtakos ne tik palyginus trumpa žmonių tiesioginė atmintis, greita poeto mirtis, bet ir išoriniai veiksniai, tokie kaip XVII a. viduryje Žemaitijoje siautusios epidemijos, švedmetis], tačiau pasakojimai apie Šv. Petro ir Pauliaus titulo bažnyčios statybą ilgainiui įgijo „sunormintos praeities statusą“. Jano Assmann'o teigimu, tam, kad kultūrinė atmintis susiformuotų, reikia keleto sąlygų (A s s m a n n 2006, 18–19). Kelias jų galima aptikti ir mūsų nagrinėjamu atveju. Viena iš jų – perdavimas kitoms kartoms visada pasakojant apie tai. Žinoma, kad kelis šimtmečius kiekvienais metais spalio 8 d. įvykdavo šv. Mišios bažnyčios konsekracijos proga. Tai pažymima 1800 m. bažnyčios vizitacijoje (LVIA, 230)⁶. Tokios šventės atitiko ir dar vieną sąlygą – kolektyvinės atminties renginių (festivalių) buvimas. Kaip kolektyvinės atminties įforminimo per vaizdą sąlygą galima paminėti bažnyčios dešiniojo portalo antrame tarpsnyje įkomponuotą bažnyčios fundatoriaus Žemaičių seniūno Jeronimo Valavičiaus herbą.

Išvados

„Linksma pasveikinimas“ priklauso *salutationes* ir *gratulationes* – tai panegirikai priskirtina poezijos forma, retorikos teorijoje apibrėžiama kaip žanras, kuriuo išreiškiama pagarba adresatams, bet nėra vietos perdėti panegirikai. Pasveikinimams būdinga daug veikėjų, pompastiškas, dažnai pereinantis į nenatūralų (*inflatus*) stilius. Toks kūrinys turėjo užtikrinti giriamojo „amžiną šlovę“, tapdamas tarsi kolektyvinės atminties forma, per kurią individai ir socialinės grupės siejami su praeitimi. Nuo Antikos laikų pasveikinimai, panegirikos buvo sakomi viešai, didelio žmonių susibūrimo vietoje, būtent taip atsitiko ir Šiaulių bažnyčios konsekracijos metu 1634 m.

Krikščioniškame pasaulyje nusistovėjo supratimas, kad pats žmogus negali nei girtis, nei būti giriamas. Todėl Tarvainis Žemaičių vyskupo ir kitų asmenų dorybes aukština angelų bei personifikuotos bažnyčios, dvasinio ir pasaulietinio senato lūpomis. Toks pasirinkimas neatsitiktinis, angelų sargų kulto skatintojai buvo jėzuitai.

⁶ <...> konsekrowany jest w niedzielę drugą oktobra, czego pamiątka dorocznia w dniu dedykacyji publicznie przez wiernych obchodzie się.

Didžiausias dėmesys skiriamas šlovinti vyskupų „ganytojišką išmintį“, jų bei pasauliečių fundatorių žemiškuosius darbus įtvirtinant krašte katalikybę, kovojant su erezija bei vykdant teisingumą. Heraldika, praeitį susiejanti su dabartimi, per herbų ženklus leido apdainuoti alegoriškai bažnyčios mecenatų ir fundatorių protėvių bei jų pačių dorybes.

„Linksmame pasveikinime“ apdainuojama tai, kas vyksta čia ir dabar. Tik bibliiniai istorijos siužetai mus nukelia į tolimus Mozės, karaliaus Dovydo, Saliamono laikus. Taigi nors Tarvainio kūrinys nebuvo skirtas papasakoti Šiaulių bažnyčios istorijai, tačiau atskirų detalių, ypač apie naujos bažnyčios statybos darbus, jos fundatorius, užuominų apie 1617–1629 m. karo veiksmus, „Linksmame pasveikinime“ galima aptikti.

Pasveikinimo autorius išskiria tokius socialinius sluoksnius: aukščiausioji katedrinė dvasininkija ir parapijos klebonas, pasauliečiai senatoriai, bajorija ir liaudis. Visi jie vienaip ar kitaip dalyvauja parateatriname bažnyčios konsekracijos renginyje, bet skirtingoms visuomenės grupėms veikale priskiriamos ir skirtingos funkcijos.

„Linksmame pasveikinime“ susipynę įvairūs kultūriniai klodai [religinis, literatūrinis, istorinis, netgi pilietinis], daugybė šaltinių [antikinių, bibliinių, žodinės istorijos ir pan.]. Jis sukurtas Šiauliuose ir turėjo įamžinti šiauliečiams bei visai parapijai svarbų įvykį, tačiau vietinės reikšmės įvykis Tarvainio dėka tapo reikšmingas Žemaičių vyskupijai ir ilgainiui įgijo „sunormintos praeities statusą“.

Šaltiniai ir literatūra

- AGAD – 1622-02-03 Žemaičių pareigūnų raštas LDK etmonui K. Radvilai, *Archiwum główne akt dawnych w Warszawie, Archiwum Radziwiłłów*, dz. II, nr. 810.
- BNPAU – Piotr Tarwojn. Wesołe przywitanie, *Biblioteka naukowa polskiej akademii umiejętności i polskiej akademii nauk w Krakowie*, St. dr. 3703.
- BVIA – Šiaulių ekonomijos dokumentai, *Baltarusijos centrinis valstybės istorijos archyvas*, f. 694 ap.4, s. v. 1841.
- KAKA – 1641-1643 m. Žemaičių vyskupijos parapiinių bažnyčių vizitacijos, *Kauno arkivyskupijos kurijos archyvas*, b. 137.
- LVIA – Žemaičių vyskupijos parapiinių bažnyčių vizitacijos, *Lietuvos valstybės istorijos archyvas*, f. 669, ap. 2, s.v. 264.
- VUB – Theatrum S. Casimiri, 1604, *Vilniaus universiteto biblioteka, Retų spaudinių skyrius*, sign. III 18722, III 18873, III 17860, IV dalis, l. 11–12.
- A s s m a n n 2006 – Jan Assmann, *Religion and Cultural Memory* (translated by Rodney Livingstone), Stanford University Press.
- B e c k e r 1996 – Udo Becker, *Simbolių žodynas*. Vilnius: Vaga.
- B o n i e c k i 1902 – Adam Boniecki, *Herbarz Polski*, t. V, Warszawa.
- D u n d u l i s 1977 – Bronius Dundulis, *Švedų feodalų įsiveržimai į Lietuvą XVII–XVIII a.*, Vilnius: Mokslas.
- I v i n s k i s 1987 – Zenonas Ivinskis, *Rinktiniai raštai*, t. 4, Roma.
- J o v a i š a 2006 – Liudas Jovaiša, „Bažnyčios reformos (1553–1655)“, *Krikščionybės Lietuvoje istorija*, Vilnius: Aidai, 143–262.

- Herodotas 1988 – Herodotas, *Istorija*, Vilnius: Mintis.
- Kiaupa 1991 – Zigmantas Kiaupa, *Šiaulių miesto istorija (iki 1940 m.)*, Vilnius: Lietuvos istorijos instituto l-kla.
- Krasauskas 1969 – Rapolas Krasauskas, „Katalikų Bažnyčia Lietuvoje XVI–XVII amžiuje“, *Lietuvių katalikų mokslų akademijos Suvažiavimo darbai*, t. VI, New York, 229–230.
- Le Goff 1992 – Jacques Le Goff, *History and Memory*, New York: Columbia University Press.
- Levandauskas 1988 – Vytautas Levandauskas, *Šiaulių Renesanso paminklas*, Vilnius: Mintis.
- Lévi-Strauss 1962 – Claude Lévi-Strauss, *La pensée sauvage*, Paris.
- Metford 2001 – John. C. J. Metford, *Krikščionybė: realijos ir legendos: enciklopedinis žodynas*, Vilnius: Alma litera.
- Niedźwiedz 2003 – Jakub Niedźwiedz, *Nieśmiertelne teatra sławy*, Kraków: Księg. Akademicka.
- Niesiecki 1839 – Kasper Niesiecki, *Herbarz Polski*, t. IV, Lipsk.
- Niesiecki 1841 – Kasper Niesiecki, *Herbarz Polski*, t. VI, Lipsk.
- Tyla 1986 – Antanas Tyla, *Lietuva ir Livonija XVI a. pabaigoje–XVII pradžioje*, Vilnius: Mokslas.
- Ulčinaitė 2001 – Eugenija Ulčinaitė, *Vilniaus pasveikinimas. Gratulatio Vilnae* (sudarė E. Ulčinaitė), Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.
- Vaišvilaitė 2005 – Irena Vaišvilaitė, „Šventųjų kultas XVI a. antroje–XVII a. pirmoje pusėje“, *Šventieji vyrai, šventosios moterys. Šventųjų gerbimas LDK XV–XVII a.*, Vilnius: Aidai, 103–146.
- Wyczański 1987 – H. E. Wyczański, „Pac Mikołaj“, *Polski słownik biograficzny*, XXIV/4, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk, 738.
- Ассман 2004 – Ян Ассман. *Культурная память. Письмо, память о прошлом и политическая идентичность в высоких культурах древности*, Москва: Языки славянской культуры.
- Гари 2003 – Патрик Гири, «Память», *Словарь средневековой культуры*, Москва: Росспэн, 342–348.
- Halbwachs 2005 – Морис Хальбвакс, «Коллективная и историческая память», *Неприкосновенный запас*, 2–3 (40–41), <http://magazines.russ.ru/nz/2005/2/ha2-pr.html> [žiūrėta 2009-04-14].
- Нора 1999 – Пьер Нора, «Проблематика мест памяти», *Франция-память*, Санкт Петербург: Изд-во С.-Петерб. университета, 17–50.
- Флиер 1999 – Андрей Я. Флиер, «Культура как смысл истории», *Общественные науки и современность*, 6, 150–159, <http://www.ecsocman.edu.ru/images/pubs/2004/03/20/0000151953/014fLIER.pdf> [žiūrėta 2009-09-10].

Rita Regina Trimonienė

Šiaulių klebono Petro Tarvainio „Linksmas pasveikinimas“: XVII a. lokalinės istorinės atminties pavyzdys

S a n t r a u k a

Pagrindiniai žodžiai: *lokalinė istorinė atmintis, kultūrinė atmintis, Šiaulių Šv. Petro ir Pauliaus titulo bažnyčia, Petras Tarvainis, literatūros žanras salutationes, „Linksmas pasveikinimas“.*

Straipsnyje atliekamas mikroistorinis tyrimas. Atkreiptas dėmesys į įvykius, kurie neišsiskiria nei savo svarba, nei mastais visuotinėje ir net Lietuvos istorijoje. Tačiau jie jau vyksmo metu įgijo simbolines, o kai kuriais atžvilgiais ir semantines prasmes, bei buvo įamžinti literatūriniame kūrinyje. Analizuojamas Šiaulių klebono, Jonišio dekanas Petro Tarvainio (1580–1590 – 1636 m. pab.–1637 m. I pusėje) 1634 m. išleistas „Linksmas pasveikinimas“ (*Przywitanie wesole*), skirtas naujai pastatytos Šiaulių Šv. Petro ir Pauliaus bažnyčios pašventinimui bei šlovinantis Žemaičių vyskupą Jurgį Tiškevičių. „Linksmas pasveikinimas“ priklauso *salutationes* ir *gratulationes* – tai panegirikai priskirtina poezijos forma. Toks kūrinys turėjo užtikrinti giriamojo „amžiną šlovę“, tapdamas tarsi kolektyvinės atminties forma, per kurią individai ir socialinės grupės siejosi su praeitimi. Didžiausias dėmesys skiriamas šlovinti vyskupų „ganytojišką išmintį“, jų bei pasauliečių fundatorių žemiškuosius darbus. „Linksmame pasveikinime“ apdainuojama tai, kas vyksta čia ir dabar, nors galima aptikti istorinių įvykių aprašymų ar bent atskirų užuominų. Pasveikinimo autorius išskiria tokius socialinius sluoksnius: aukščiausioji katedrinė dvasininkija ir parapijos klebonas, pasauliečiai senatoriai, bajorija ir liaudis, kurie atlieka savitas funkcijas. Linksmame pasveikinime „susipynę įvairūs kultūriniai klodai [religinis, literatūrinis, istorinis, netgi pilietinis], daugybė šaltinių [antikinių, bibliinių, žodinės istorijos ir pan.]. Vietinės reikšmės įvykis P. Tarvainio dėka tapo reikšmingas Žemaičių vyskupijai, ir ilgainiui įgijo „sunormintos praeities statusą“.

Rita Regina Trimonienė

“A Merry Salutation” by the Parson of Šiauliai Petras Tarvainis: an Example of the Local Historical Memory of the 17th c.

S u m m a r y

Keywords: *local historical memory, cultural memory, Sts Peter and Paul Šiauliai church, Petras Tarvainis, a form of laudation poetry, “A Merry Salutation”.*

The paper deals with micro-historical research. Events of no significance or consequence in the context of global history or even the history of Lithuania are addressed. Despite that they gained a symbolic and to some extent even a semantic meaning already in the

time they occurred and were recorded in a piece of literature. The work under analysis is „Linksmas pasveikinimas“ (*Merry Salutation*) of Petras Tarvainis (1580-1590-1636 end – 1637 I half), Rector of Šiauliai and Dean of Joniškis, published in 1634 and dedicated to consecration of the new-built church of Sts Peter and Paul in Šiauliai and glorifying Jurgis Tiškevičius, bishop of Samogitia. „Linksmas pasveikinimas“ pertains to *salutationes* and *gratulationes*, which are a form of laudation poetry. The work was intended to guarantee everlasting glory of the person praised thus becoming as if a form of collective memory through which individuals and social groups pertain to the past. Its main aim is to glorify pastoral wisdom of bishops, their deeds as well as those of worldly benefactors. „Linksmas pasveikinimas“ praises what is happening here and now, meanwhile portrayal of historical events or particular allusions can be traced. The author of the work under analysis identifies the following social layers: clergymen of the highest, cathedral, rank and the parish dean, secular senators, landed nobility and common people who perform their own functions. Various layers of culture (religious, literary, historical, even civic), plenty of sources (antique, biblical, oral history, etc.) are intertwined in „Linksmas pasveikinimas“. P. Tarvainis contributed that the local event gained significance for the Samogitian diocese and „the status of the formalised past“ in the course of time.

R i t a R e g i n a T R I M O N I E N Ė
Istorijos katedra
Humanitarinis fakultetas
Šiaulių universitetas
P. Višinskio g. 38
LT-76352 Šiauliai
[ik@hu.su.lt]